

32ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

ΒΙΑ

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Η Τασούλα Καραϊσκάκη είναι δημοσιογράφος στην εφημερίδα *Καθημερινή* και μεταφράστρια. Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο.

Ανήλικα άκρα

Δε συμβαίνει μόνο στις ΗΠΑ, όπου πέντε έφηβοι σκότωσαν 32χρονο πατέρα τεσσάρων παιδιών πετώντας πέτρες από γέφυρα σε διερχόμενα αυτοκίνητα – μία από αυτές, βάρους τριών κιλών, έσπασε το παρμπρίζ αυτοκινήτου στο οποίο επέβαιναν δύο συνάδελφοι που γύριζαν από τη δουλειά και συνέθλιψε το κρανίο του συνοδηγού. Και στη χώρα μας, προ ημερών, παιδιά πετούσαν αυγά και πέτρες (όχι κομμάτια βράχων, όπως οι πέντε του Μίσιγκαν) από γέφυρα σε διατρέχοντες την όχθη του ποταμού. Παρέες πρώιμων εφήβων πετούν συχνά, σε παραλίες, βότσαλα σε μέγεθος γροθιάς, δέθεν στη θάλασσα, αλλά με αληθινό στόχο τα σώματα λουομένων. Πλήθος οι παρόμοιες ιστορίες. Διαφορετικά τα μεγέθη, αλλά ίδιο το κίνητρο της μακάβριας ψυχαγωγίας, να αντλούν πδονή από τη βία, να έχουν χόμπι την καταστροφή: «Παίζαμε, μια φάρσα κάναμε» είπαν οι πέντε Αμερικανοί έφηβοι.

Ο γρίφος πώς γίνεται τόσο ανήλικη κτηνωδία συνήθως (εφηβική ψυχαγωγία η βία, αστική «παράδοση» και φρικιαστικό «κλειδί» στην εκβίαση των σημερινών πραγμάτων) λύνεται με ευκολόχρηστες στερεοτυπικές ερμηνείες. Όπως ότι τα παιδιά αυτά είναι τέρατα που πλάστηκαν μέσα σε οδυνηρές σχέσεις, σε δύσκολα χρόνια μοναξιάς, φθόνου, μίσους, χαμηλής αυτοεκτίμησης, λόγω εγκατάλειψης από την οικογένεια, περιθωριοποίησης στον κοινωνικό περίγυρο, στέρησης, κακοποίησης. Ωστόσο, συνήθως, δεν πρόκειται για αποστερημένα παιδιά, έφηβους με τραχείς γονείς, ώστε να μάθουν ότι η βία είναι ο πιο ταχύς – αιματηρός τρόπος διεκδίκησης και επίλυσης των διαφορών ανάμεσα στους ανθρώπους. Έτσι, λέμε ότι φταίνε τα πολυμέσα, παράθυρα σε ένα σύμπαν, μεταξύ άλλων, και με απειράριθμα

παραδείγματα επιθετικότητας και βαναυσοτήτων, σκοτεινές ζώνες, άρνηση και τρόμο, ότι φταίει η παιδική αδυναμία να γίνει διάκριση ανάμεσα στον κόσμο της φαντασίας που παρεισδύει προοδευτικά στην καθημερινότητα και σε εκείνον της πραγματικότητας χωρίς τις ψευδείς χάρες του αγνώστου. Ότι είναι η έλλειψη ασφάλειας ακόμη και σε άλλοτε προστατευμένα περιβάλλοντα, όπως το σχολείο. Η αίσθηση της ομάδας, που προσφέρει συντροφικότητα, αμβλύνει την ατομική ευθύνη και κάνει ηρωική τη βίαιη πράξη. Φταίει, λέμε, η ανομία (ουδείς θα ισχυριζόταν ότι πρόκειται για αναληθή εικότολογία²³), η απαξίωση νόμων και κανονισμών, το περιρρέον αίσθημα μη τιμωρίας των παρανόμων. Με άλλα λόγια, ότι η κοινωνία προετοιμάζει το έγκλημα, ο άγουρος εγκληματίας το διαπράττει.

Κάθε χώρα έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες στη διάχυση της βίας στα μύχια του κοινωνικού οικοδομήματος. Στη χώρα μας βιώνουμε, από τους παρωπιδικούς²⁴ βανδαλισμούς και τον καθημερινό κανιβαλισμό στους δρόμους –ένα είδος εγκώριας ψυχαγωγίας, συνηθισμένο, όπως η αισχροκέρδεια, ανεκτό, όπως η διαφθορά, αφοπλιστικό, όπως η μαγκιά– έως την εκχώρηση της έκβασης των πραγμάτων στον λοστό, τη φωτιά, τη βαριοπούλα, την αχρήστευση του κοινού κτήματος από κάθε κοινωνική ομάδα που προβαίνει σε επίδειξη ισχύος. Η βία μπερδεύτηκε με την αμφισβήτηση και έγινε παράδοση. Σίγουρα η επιθετικότητα, που τείνει να γίνει ρυθμιστής των ανθρώπινων σχέσεων, μαθαίνεται. Όσο παραμένουν αναπάντητα τα ερωτήματα σχετικά με τη συνέπεια της πολιτικής, την αξιοπιστία του κράτους, την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού ελέγχου τόσο περισσότερο θα τείνουν να αποτελούν πρότυπο αυτοί που εκδηλώνουν την οργή τους θρυμματίζοντας, μαζί με τη βιτρίνα ενός πολιτισμού όπου αρκετά μοιάζουν να μην είναι στη θέση τους, την ενσυναίσθηση²⁵, τον συνεκτικό ιστό μας.

Πάντως, η πιο αφανής αιτία που οι κοινωνίες μας έχουν πισωγυρίσει σε εποχές ανατριχιαστικού κυνισμού και σύγκρουσης βαρβαροτήτων έχει να κάνει με την απουσία ενός γενέθλιου κι ενός μελλοντικού παραδείσου, με τον μηχανικό ηδονισμό, με τις απολιθωμένες ιδεολογίες, με την απώλεια του παλιού κρίκου που ένωνε την πολιτική φιλοσοφία με την ιστορία.

23. Διατύπωση γνώμης που στηρίζεται σε εικασίες, ενδείξεις.

24. Ο στενόμυαλος, αυτός που στερείται ευρύτητας σκέψεως λόγω κυρίως προκαταλήψεων.

25. Η βιωματική εσωτερίκευση των συναισθημάτων του άλλου. Η συναισθηματική ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου και η κατανόηση της συμπεριφοράς και των κινήτρων του.

Καταρρέουν οι στοχεύσεις της προόδου παρά το επιστημονικό και τεχνολογικό μπουμ, αναβιώνουν οι φιλοπόλεμοι μύθοι, η λαϊκιστική δημαγωγία, οι εθνοτικοί ανταγωνισμοί και η μισαλλοδοξία. Που κάνουν το οριακό σημείο ζητούμενο και οικείο. Που παγιώνουν διαταραγμένες σχέσεις μέσα σε φαινομενικά γαλήνια πεδία.

Τασούλα Καραϊσκάκη,
εφημ. Καθημερινή

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

- A1.** Ποιο είναι το βασικό πρόβλημα που καταγράφει η συγγραφέας στο άρθρο της και ποια η θέση της γι' αυτό; (70-90 λέξεις)

[Μονάδες 5]

- A2.** Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη «ΣΩΣΤΟ», αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη «ΛΑΘΟΣ», αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α)** Υπάρχουν νέοι που αντλούν ηδονή από τη βία και έχουν σαν χόμπι την καταστροφή.
- β)** Κύρια αιτία για την ανήλικη κτηνωδία αποτελεί η προβολή βαναυσοτήτων από τα πολυμέσα.
- γ)** Οι έφηβοι εγκληματίες είναι δημιούργημα της κοινωνίας και των δομών της.
- δ)** Η εφηβική βία αποτελεί έκφραση αμφισβήτησης των νέων.
- ε)** Με την έκρηξη της επιστήμης και της τεχνολογίας επιτυγχάνονται οι στοχεύσεις της προόδου.

[Μονάδες 10]

2η δραστηριότητα

- A3.** Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις/εκφράσεις του κειμένου;
«Αλλά» (πρώτη παράγραφος), «όπως», «ωστόσο», «έτσι», «με άλλα λόγια» (δεύτερη παράγραφος).

[Μονάδες 5]

- A4. α)** Πώς οργανώνεται ο λόγος στην τρίτη παράγραφο («Κάθε χώρα έχει ... συνεκτικό ιστό μας») του κειμένου;
β) Ποιος είναι ο ρόλος της πρώτης παραγράφου;

[Μονάδες 5]

- A5. α)** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: συμβαίνει, πδονή, φταίει, προσφέρει, εκδηλώνουν.
β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: παρόμοιες, περιθωριοποίησης, αδυναμία, παρανόμων, μισαλλοδοξία.

[Μονάδες 5]

3η δραστηριότητα

- A6.** Συμμετέχετε ως εκπρόσωπος της ελληνικής νεολαίας στο Συμβούλιο των Νέων της Ευρώπης, όπου πρόκειται να συζητηθούν τα προβλήματα των νέων. Να ετοιμάσετε μια σύντομη γραπτή εισήγηση (200-250 λέξεων), στην οποία με στοιχεία από το κείμενο και από τις γνώσεις ή τις εμπειρίες σας θα αναφερθείτε στους λόγους που ωθούν στις μέρες μας τους νέους σε βίαιες πράξεις και συμπεριφορές.

[Μονάδες 20]

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Το ποίημα του Γιώργου Ρούσκα «Εφηβεία ή εφηβία» εικονοποιεί τη βία των νέων. Η ποιητική του γραφή έχει την ικανότητα να πάλλει τις ευαίσθητες χορδές του αναγνώστη του με την άριστη χρήση της γλώσσας και τη δημιουργία εικόνων.

Εφηβεία ή εφηβία;

Κι αν με βία σπας
 του βαγονιού τ' αθώο τζάμι
 με τα κοινά αγαθά
 στη σόλα σου γραμμένα
 κι αν δεν σου καίγεται καρφί
 για τις στερήσεις του λαού

που μ' αίμα το έχει πληρωμένο
ούτε για τ' ότι και 'συ
εκεί που θες
μες απ' αυτό πηγαίνεις

δεν πρόκειται στ' αλήθεια να χαρείς
ούτε ποτέ την ψυχία σου να βρεις
αν δεν αποφασίσεις
το μαύρο που εντός σου κατοικεί
το μαύρο που σε τρώει
και μ' όλα αυτά το θρέφεις
κοιτώντας το κατάματα
με τη βαριά
μια κι έξω να το σπάσεις.

Εκεί σε θέλω!

Δεν είσαι μόνος.
Κάπου για 'σένα υπάρχει
αυτό που σου στερήσανε:
μια αγκαλιά ανοιχτή,
χωρίς απόρριψη, χωρίς γιατί.
Έλα.
Μοιράσου. Δέξου.
Άνοιξε. Μίλα.

Γιώργος Ρούσκας (αδημοσίευτο)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

- B1.** Να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 50-60 λέξεων τους προβληματισμούς που θέτει το ποίημα.

[Μονάδες 15]

2η δραστηριότητα

- B2.** Ποια στοιχεία της μορφής και του περιεχομένου κατατάσσουν το ποίημα στη νεωτερική ποίηση; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με

αναφορές σε αυτό δίνοντας δύο χαρακτηριστικά της μορφής και δύο του περιεχομένου.

[Μονάδες 4]

- B3.** Στο ποίημα κυριαρχεί το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο. Τι εξυπηρετεί η επιλογή αυτή του ποιητή;

[Μονάδες 5]

- B4.** Να γράψετε τρία, διαφορετικά, εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους στο ποίημα.

[Μονάδες 6]

3η δραστηριότητα

- B5.** Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι επιπτώσεις της νεανικής βίας τόσο για τους ίδιους τους νέους όσο και για την κοινωνία; Να γράψετε τις σκέψεις σας σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

[Μονάδες 20]